

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

O vjetrenjačama i vjetrenjacima

Bertrand Louart

Bertrand Louart

O vjetrenjačama i vjetrenjacima

2004

Naslov talijanskog izdanja: *Silenzio, si gira!*, "Los amigos de Ludd",
3, ACRATI, Bologna, 2004.

S talijanskog prevela: Erika Preden

Izvorno objavljeno u "Los amigos de Ludd. Boletín de información
anti-industrial", 3, Madrid, lipanj 2002.

anarhisticka-biblioteka.net

2004

Sadržaj

Otvoreno pismo ekološkom časopisu "Silence!" i obožavateljima nedavno izgrađenih industrijskih vjetro- turbina u Francuskoj.	5
---	---

U zaključku, mislim da bi trebali reći – mada će zvučati malo grubo, ali radi se o činjenicama koje mi se nameću – da su industrijske vjetroturbine igračke za odrasle osobe koje se zadovoljavaju riječima, slikama i simbolima (po potrebi “obnovljive energije”) zato što se plaše suočavanja s realnošću. Razumljivo je da takva stvarnost ulijeva strah. Međutim, ni dobrovoljno sljepilo ni tehnološki bijeg u budućnost, a još manje pristajanje na “sve što postoji samo zbog [lošeg] dobrog razloga što postoji” neće nikome izbjeći suočavanje sa smrtnom opasnošću kojem industrijsko društvo izlaže cjelokupno čovječanstvo i prirodu. Samo uz *kritički* ili *eksperimentalan* pokušaj koji će se suprotstaviti nastavku razvoja ovog društva i njegova načina proizvodnje moći ćemo, možda, izbjeći nepopravljivo pogoršanje uništenja.

*Jedan neprijatelj znanstvenog opskurantizma
i industrijskog despotizma
Bertrand Louart*

Otvoreno pismo ekološkom časopisu “Silence!”¹ i obožavateljima nedavno izgrađenih industrijskih vjetroturbina u Francuskoj.

Ne mogu razumjeti zaljubljenost časopisa “Silence!” u industrijske vjetroturbine. Nadasve me pogodio članak u broju 275 (listopad 2001.) koji sadrži kontroverzna stajališta, a budući da ste u prethodnom broju bili recidivni (siječanj 2002.) odlučio sam uzeti olovku u ruke da iznesem argumente koji me čini skeptičnim naspram ovih uređaja.

U svojem članku gospodin Maillebourg piše: “Što će se desiti kad će 4/5 svjetskog stanovništva, danas u razvoju, s pravom zahtijevati naš zapadnjački stil života i kad će broj putnika našeg planetarnog broda dostići vrtočlave visine?”

Mislio sam da čitatelji časopisa “Silence!” znaju da se “zapadnjački stil života” ne može generalizirati na sveukupno svjetsko stanovništvo a da pri tom ne uništimo životne uvjete na planetu. Već vidimo kako samo 1/5 tog stanovništva uspijeva nanijeti ogromnu štetu. I ne vjerujem da čitavo stanovništvo ostalog dijela svijeta teži ka tom ubitačnom “načinu života”. Čini mi se da sam shvatio kako im je često nametan zbog ekonomskog *dumpinga*, privatizacije zemljišta, zakona svjetskog tržišta, multinacionalnih kompanija, policije i država...

S druge strane, na Zapadu se ne naglašava dovoljno koliko je taj “način života” u stvarnosti bijedan, i za pojedinca i za društvo, prerušen u materijalno i tehnološko preobilje: trebalo je izbaciti svaki sadržaj i sterilizirati društveni život i život pojedinca da bi se oslobodio prostor za slobodan protok robe i slika.

Dakle, problem je krivo postavljen već na samom početku članka. Pruženi je odgovor, uz naivan ushit otkrića “čudotvornog rješenja”, također na krivom putu: “Očito je da samo obnovljive energije mogu riješiti ovu dilemu.”

¹ “Silence!”, 9 Rue Dumenge, 69004 Lyon

Pitanje koje bi, po meni, osobe zabrinute za svoj okoliš i njegovu ravnotežu trebale početi postavljati u vezi energije je slijedeće: "Čemu služi ta energija?" Budući da razmišljati kao autor članka koji tvrdi: "Potrebna je energija: evo čiste energije" znači voditi brigu samo oko tehničkog aspekta problema koji bi, mada važan, trebao biti podređen njegovim političkim i socijalnim aspektima. On se svojevoljno postavlja u okvire industrijskog društva, ponaša se kao da je "način života" koje ono promiče sasvim prirodan i ugodan, pravi se da vjeruje kako to društvo na razuman i smotren način koristi svoje izvore energije, smatra da je jedini problem generalizacija ovog "načina života", umjesto da uoči kako upravo ovaj potonji predstavlja problem, i shodno tome odlučio je pronaći rješenje koje će budućim generacijama zajamčiti "održivi razvoj". Gospodin Maillabouis živi na Zemlji ili dolazi s nekog drugog planeta? Da li bi netko bio tako ljubazan da mu objasni što se ovdje zbiva?

Koristeći opći i apstraktni pojam "energija" često zaboravljamo da time izražavamo na isto tako općenit ali ipak evidentniji način *spособnost čovjeka da mijenja svijet*. Prema tome, prije no što pronađemo dovoljno fizičke energije trebamo ponajprije točnije odrediti čemu će ona služiti, inače se izlažemo opasnosti da preobrazbu svijeta vodimo nepoznatim pravcem. Uostalom, to je upravo ono što se danas dešava: "zapadnjački način života", veoma rasipan glede energije, svugdje dovodi u pitanje uvjete života. Smatram, dakle, da nam nije potrebna jednaka ili veća količina fizičke energije tako katastrofalno utrošene, već manja količina i, možda više, mnogo više energije moralnoga tipa, "snage i odlučnosti" (u izvornom smislu riječi) u ekološkim analizama i uvjerenjima, na primjer. Zato, osim što trebamo *znati u kakvom svijetu živimo*, ne trebamo se ni plašiti reći da *takav svijet ne želimo* i da stoga *njegovi problemi nisu i naši*. Ili, točnije rečeno, da se *načini* na koje industrijsko društvo nameće svakom svoje probleme, da bi opravdalo svoje postojanje i svoj "održiv razvoj", ne tiču razbaštinjenih pojedinaca kao što smo vi i ja, već samo moćnika. Ako sagledamo probleme s ovog aspekta ulažimo, naravno, u područje *upravljanja sistemom*, njegove štetnosti

vjetroturbinama poduzeća ALSTOM⁷, Framatome⁸, Total Fina Elf,⁹ Bouygues¹⁰ itd. "Osim toga, gospođo Markizo, sve ostalo je u redu, sve je u savršenom redu..." (vrlo poznata arija¹¹).

Ideološka funkcija ovih strojeva je očita držeći na umu i pojam *farma vjetroturbina*. Njihovi pobornici nisu mogli pričati o "centrima za proizvodnju električne energije iz vjetra" zato što bi to zvučalo previše tehnokratski; govoriti o "parku vjetroturbina" previše smrdi na "prirodne rezervate" i ukazuje na operaciju koja sakriva nuklearnu centralu iza nekoliko ovakvih vrlo uočljivih strojeva. No, "farme vjetroturbina" je zaista genijalno: zvuči tako idilično i ekološki. Koje li majstorije: uvjeriti ljude da je skup strojeva u stvari *farma!* Dobro znam da danas seljaka gotovo i nema i da na selima postoje "uzgoji kultura" i "industrijske farme", ali ipak, kao što kaže gospodin Maillabouis naslovom svog članka, nalazimo se usred *Alise u zemlji čudesa!*

Nažalost, moramo se vratiti u realnost. Industrijske vjetroturbine ne služe ekologiji, one su samo podrška ideologiji *industrijskog despotizma*. Ne štede prirodu, ali uz njih možemo štedjeti na savjesti: "Tehnologija ima odgovor na sve", što znači da nema više pitanja o *svrsi*, preostaju samo pitanja o *sredstvima* i... energiji i novcu koje im treba posvetiti. To je jedan od temeljnih principa religije *znanstvenog opskurantizma* koji je, na nesreću, još vrlo raširen među brojnim ekolozima.

⁷ Jedna od vodećih svjetskih grupa u sektoru energetike (treći svjetski graditelj energetske postrojenja) i transporta (graditelj najbržeg TGV-a); od 2000. prisutna i u Hrvatskoj. [nap. prev.]

⁸ Kompanija za proizvodnju nuklearne opreme; izgradila više od 40% nuklearnih elektrana u posljednjih 20 godina; klijent EKOENERG-a – Instituta za energetiku i zaštitu okoliša, Hrvatska. [nap. prev.]

⁹ Francuski naftni gigant (proizvodnja i prerada nafte i plina, kemijska industrija). [nap. prev.]

¹⁰ Druga po veličini svjetska građevinska kompanija; glavni izvođač radova na Istarskom ipsilonu. [nap. prev.]

¹¹ *Tout va très bien madame la Marquise*

ili autonomiji njihovih zajednica. Upravo sam na to htio skrenuti pažnju prethodnim primjerkom, one imaju u prvom redu *ideološku funkciju*.

U zadnje vrijeme nisu nedostajale katastrofe prouzročene modelom industrijske proizvodnje, a potrošač se ipak mora osjećati sigurnim. Vjetroturbine uz autocestu, uz tračnicu TGV-a⁶ ili na ulasku u industrijsku zonu mogu pridonijeti potrošačevoj bezbrižnosti. Ako je pri tom čitatelj “Jonasa” (“ekološkog” časopisa za osobu u trendu) moći će pričati svojoj djeci o “održivom razvoju” i o “pravima budućih generacija” na dugim trasama autoceste dok pali klima-uređaj svojeg terenca. A sve to uz *čistu savjest*...

Industrijske vjetroturbine su samo vjetrenjače molitvi jednog društva na putu ka propasti, ali koje to ne želi priznati a ipak pokušava izvući što veću dobit. Danas, kad su klimatske promjene ustanovljene, kad je broj opasnih meteoroloških pojava u porastu, kucnuo je čast za ulaganje u izvor vjetra. Pri slijedećoj će se oluji okretati punim kapacitetom...

Ne sumnjam da su osobe koje su projektirale vjetroturbine zaista iskreno zabrinute za očuvanje okoliša: namjera mi je bila samo naglasiti da će rješenje koje predlažu biti iluzorno dok god ne dovedu u pitanje sistem potreba koje je ovo društvo stvorilo, nadasve da bi njegovi proizvodi cirkulirali. Kao što ne dovodim u sumnju da se drugi, ili ti isti, brinu i za “održiv razvoj” industrijskog društva, mada je ono sâmo primarni izvor ove neviđene degradacije. Uostalom te *iste industrijske grupe* koje su nam izgradile i nuklearne centrale i naftne rafinerije i mnogo drugih svinjarija sada pokušavaju “pozeleniti” svoj imidž s ovim vjetroelektranama. Već smo vidjeli kako nema ekološkije proizvodnje od Monsantoovih GMO-a (za koje se pretpostavlja da troše manje herbicida Roundup), a ubrzo ćemo živjeti u još ekološkim i čistijem svijetu zahvaljujući

⁶ Vlakovi velikih brzina koji putuju normalnom brzinom od 320 km/h [nap. prev]

i njegovih katastrofa, ali ne dotičemo se polja društvenih promjena, to jest individualnog ili društvenog prisvajanja metoda koje bi nas oslobodile, koliko je moguće, ovog sistema ili bi nam pomogle da barem malo izađemo iz njega. Što se energije tiče, cilj ekologa se ne bi smio sastojati samo od pronalaženja zamjenske energije za nuklearne elektrane, trebao bi sadržati i eksperimentiranje s metodama uz koje energija ne bi više bila apstraktno veličanstvo kojem je sve dozvoljeno, postala bi, na primjer, mjera prilagodbe odnosa između čovjeka i prirode.

Čini mi se da upravo s ove točke gledišta možemo početi postavljati dobra pitanja – u vezi energije, a i ostalog – i predlagati konstruktivna rješenja za osnivanje društva na demokratskoj bazi individualne i kolektivne aktivnosti, a ne kao danas na bazi megastrojeva, automata, stručnjaka i tehnokrata, pa bilo i “ekologa”.

Izjaviti da bi mogli dostići “zapadnjački način života” uz obnovljivu energiju je čista laž. “Zapadnjački čisti način života” iluzoran je i varljiv kao “čist automobil”, kojeg je “Silence!” ipak, s pravom, analizirao i optužio.

U knjizi *Sortir Du Nucléaire, C'est Possible Avant La Catastrophe*² (izdanje L'esprit Frappeur) Bella i Roger Belbéoch su dokazali navedenu nemogućnost i pokušali fokusirati raspravu na problem društvenog korištenja energije: “Da bi zamijenili 57.140 MW proizvedenih u 54 nuklearna tlakovodna reaktora (31. prosinca 1995.) potrebno je vjetrovih 180.500 MW³, to jest 600.000 vjetroturbina od 300 kW. Razmak između dvije vjetroturbine ne smije biti manji od 200 metara. Kad sve izračunamo dobivamo red vjetroturbina dugačak 120.000 km.”

² Moguće je pronaći izlaz iz nuklearne energije prije katastrofe [nap. prev.]

³ Uzrok razlike je energetska učinkovitost instalacija: nuklearna elektrana pretvara 70% svoje energije u električnu energiju, a vjetroelektrana najviše 23%. Značajno je da se o tim omjerima vrlo rijetko govori, mada su temelj svakog računanja pri zamjeni jedne energije drugom.

Međutim, na osmoj stranici broja 278–279 časopisa “Silence!” piše: “Na temelju studija INESTENE-a⁴, kojeg je objavila ADEME⁵ početkom 2001. godine, regija Gornja Normandija mogla bi “napustiti nuklearnu energiju” bez ikakvih problema [sic!]: količina energije sunca i vjetra u navedenoj regiji može zamijeniti proizvodnju nuklearnih elektrana... a i termoelektrane u Le Havreu.” Radi se, točnije, o 8 nuklearnih reaktora, od 1.300 MW pojedini, te o dodatnih 2.050 MW termoelektrane, to jest o sveukupno 12.450 MW, koje bi trebalo zamijeniti sa 39.328 MW, što bi značilo sa 131.000 vjetroturbina od 300 kW. No, nitko ne navodi gdje bi se smjestilo na stotine tisuća tih strojeva... neki “eksperti”, došli niotkuda, kažu (kao prije pedeset godina glede nuklearne energije) da *nema problema* te, shodno tome, nitko više ne postavlja pitanja. Ah! lijepe li propagande...

Zasigurno ste primijetili da meni osobno razmnožavanje industrijskih vjetroturbina i nije baš priraslo srcu. Koristim pridjev *industrijske* zato što su ti strojevi ogromni i samo ih velike industrijske grupe mogu proizvoditi i pokrenuti; nemaju stoga nikakve veze s individualnom ili društvenom aproprijacijom proizvodnje energije. Radi se o privatnoj aproprijaciji, čak i kad bi njome upravljale javne vlasti. Ovdje se radi samo o trgovini i industriji koje, kao što znamo, veoma poštuju prirodu i čovjeka... budući da ih nastoje maksimalno eksploatirati (i u ovom slučaju se, gospodine Maillibouis, ja sramim što Vas moram podsjetiti na takve banalnosti).

Zato sam bio prilično iznenađen kad sam otkrio da se gospodin Maillibouis u početku bavio istraživanjem vjetrenjača kroz druge tehničke probleme, koji su mu tada bili dostupni, točnije rečeno izgradnjom navedenih strojeva za osobnu proizvodnju električne

⁴ Institut za vrednovanje europskih energetske strategija [nap. prev.]

⁵ Francuska Agencija za upravljanje okolišem i energijom, javna ustanova industrijskog i tržišnog karaktera, pod ujedinenim nadzorom francuskog Ministarstva za ekologiju, energiju, održiv razvoj i more (MEEDDM) i Ministarstva znanosti i visokog obrazovanja; u Hrvatskoj surađuje s Energetskim institutom Hrvanje Požar. [nap. prev.]

energije. Nekoliko godina kasnije, čitajući njegov članak čini mi se da čitam vladin izvještaj o razvoju nekog industrijskog sektora. Na koji je način prešao s ovog tipa pristupa, kojeg bi Ivan Illich definirao *konvivijalnim* budući da se njegovim rezultatima svi mogu okoristiti, na drugi tip pristupa koji mi izgleda bliskiji lobiranju, pa bio on i ekološki?

Moja pretpostavka je slijedeća: pošto su energetske potrebe industrijskog društva ogromne potrebno je pronaći rješenja iste razine. To je ono što nazivam *ucjenom prekomjernosti* zbog koje se bavimo nadasve, i s najvećom hitnoćom, ovim tehnologijama – a samo ih ovo industrijsko društvo može realizirati jer upravo ono stvara tako ogromne probleme – no zaboravljamo se upitati: “Na koncu, čemu sve to služi?”

Izgleda da je nekim “ekolozima” nezamislivo da se mogu postavljati ovakva pitanja. Dokaz je zaprepašujuć članak objavljen prošlog ljeta u dnevniku “Le Monde” (3. kolovoza 2001.), čiji je autor gospođa Danièle Auffray, “zeleni” pariški općinski vijećnik, naslovljen *A-380: samo jedno rješenje cepelin*. Započinje ovako: “Za transport krila Airbusa A-380 od Bordeauxa do Toulousea, cepelin je jedino ekološko rješenje” te nastavlja “cepelin, koristeći motore male snage, ima vrlo niske emisije CO₂ i ne prouzrokuje akustično zagađenje”. Koliko tisuća litara kerozina će potrošiti samo jedan od ovih divovskih zrakoplova A-380 tijekom svoje karijere? Koliki će biti njegov nivo akustičnog zagađenja i emisije CO₂? Ovo je par pitanja koje sam si ja glupavo postavio, budući da nisam u Zelenima, suočen s ovim *monstruoznim* strojem. No, očevidna je metoda koju gospodin Maillibouis preuzima na svoj način: obojimo sve u zeleno (može i bio-bojom ako to volite!) pa ćemo se na kraju moći posvetiti užitku konzumiranja, ali napokon uz *čistu savjest*...

* * *

Na kraju krajeva, čemu služe industrijske vjetroturbine? Mnogo-čemu, ali, po meni, ne služe ekologiji a još manje ljudskoj slobodi